

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації аспірантки Проскуріної Ірини Валеріївни на тему «Патогенний вплив паразитичних членистоногих на організм великої рогатої худоби у стійловий та пасовищний періоди», на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 21 «Ветеринарна медицина» за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина».

1. Актуальність теми дослідження.

Скотарство є галуззю тваринництва, яке забезпечує населення України незамінними тваринними білками, що входять до складу м'ясних та молочних продуктів. На превеликий жаль, ситуація в скотарстві у нашій державі є критичною, оскільки упродовж останніх років відбувається стрімке зниження поголів'я великої рогатої худоби в господарствах різних форм власності. Рекордно низькою є кількість дійних тварин, що вимагає збереження та підтримання максимального епізоотичного благополуччя наявного нині поголів'я.

Одним із основних чинників зниження кількості отриманої продукції є паразитарні хвороби, значний відсоток яких у тваринництві припадає на гельмінтози та протозоози, зокрема сетаріоз, стронгілятоз, трихуроз та телязіоз, а також еймеріоз та криптоспоридіоз.

Проте значну частку хвороб паразитарної етіології займають ті, збудниками яких є постійні або тимчасові ектопаразити.

Давно відмічено, що ураження тварин ектопаразитами значно знижує їх м'ясну та молочну продуктивність.

Нині у багатьох тваринницьких господарствах реєструються хвороби великої рогатої худоби, що викликаються ектопаразитами. Тому актуальним питанням залишається вивчення їх епізоотології, етіології, клінічного прояву, вдосконалення методів діагностики, лікування та профілактики у тварин.

Ектопаразитози великої рогатої худоби в більшості випадків перебігають в хронічній формі, що є причиною відсутності лікування і профілактичних заходів. Однак ці інвазії завдають значних економічних збитків, які складаються зі зниження продуктивності тварин, погіршення якості шкіри, витрат на проведення лікувально-профілактичних заходів.

За даними ряду авторів основними ектопаразитами, що нападають на велику рогату худобу, є воші та волосоїди, кровосисні і не кровосисні комахи, іксодові та саркоптоїдні кліщі.

Спектр клінічних ознак за ектопаразитозів у корів досить широкий: від свербіжжю і локальних уражень шкіри до інтоксикації та пригнічення центральної нервової системи. Тому лікарі ветеринарної медицини часто

відчувають труднощі у своєчасній і правильній діагностиці ектопаразитозів у великої рогатої худоби та проведенні лікувально-профілактичних заходів.

У літній період на ключові позиції виходить захист великої рогатої худоби від нападу зоофільних мух. Згідно із дослідженнями, ці комахи здатні спричиняти суттєве зниження молочної продуктивності на 15–40 %, а середньодобові прирости молодняка на 18–35 %. Не варто забувати також, що всі види зоофільних мух у різному ступені можуть бути переносниками збудників трансмісивних хвороб у людини і тварин. Так нині поширеним є ситаріоз великої рогатої худоби у господарствах України.

У стійловий період у великої рогатої худоби найчастіше реєструються бовікольоз і сифункулятоз, які зумовлені паразитуванням на тілі постійних ектопаразитів – волосоїдів і вошей. На думку окремих фахівців, економічні збитки від паразитування цих членистоногих на великій рогатій худобі значно перевищують втрати, спричинені збудниками інфекційних хвороб. Особливо яскраво це проявляється за інтенсивних технологій ведення скотарства, порушення санітарно-гігієнічних норм і правил утримання тварин. Тому питання актуальності хвороб, спричинених паразитичними членистоногими у великої рогатої худоби, є незаперечними.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження за темою дисертації проводили згідно плану науково-дослідної роботи кафедри ветсанекспертизи, мікробіології, зоогієни та безпеки і якості продуктів тваринництва Сумського національного аграрного університету: «Розробка та впровадження вітчизняних засобів профілактики та лікування заразних хвороб тварин та птиці на основі новітніх технологій» (0114U005550, 2014–2019 рр.); «Система моніторингу методів контролю та ветеринарно-санітарних заходів щодо якості й безпеки продукції тваринництва при хворобах заразної етіології» (0114U005551, 2014–2019 рр.)

3. Наукова новизна отриманих результатів.

Отримані нові дані щодо поширення паразитичних членистоногих великої рогатої худоби в умовах господарств різних форм власності Полтавської та Сумської областей. Визначено особливості сезонної та вікової динаміки у великої рогатої худоби за ектопаразитозів.

Встановлено, що у великої рогатої худоби інвазії спричинюють постійні ектопаразити – волосоїди *Bovicola bovis* (Linnaeus, 1758) та воші *Linognathus vituli* (Linnaeus, 1758), *Haematopinus eurusternus* (Nitzsch, 1818).

Визначено видовий склад та поширення зоофільних мух в тваринницьких приміщеннях та на пасовищі у різні сезони утримання великої рогатої худоби. Доведено, що корови голштинської породи є більш сприйнятливими до нападу зоофільних мух, ніж тварини інших порід.

Розкрито окремі аспекти патогенезу за паразитування постійних ектопаразитів у великої рогатої худоби. Встановлено вплив бовікол та вошей на гематологічні показники інвазованих тварин.

Вперше в Україні з'ясовано мікробоносійство *Bovicola bovis*. Виявлено персистування у них мікроорганізмів: *E. coli*, *S. aureus*, *Listeria spp.*

Встановлено наявність вираженої інсектицидної активності різних концентрацій цифлутрину. В лабораторних умовах його ефективність відносно імаго *Bovicola bovis* через 12–48 год. становить 100 %.

Доповнено існуючі дані щодо інсектицидної ефективності препарату Цифлур за бовікольозу та сифункулятозів великої рогатої худоби. Встановлено інсектицидну дію цифлур у *in vivo*.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Програма і методика досліджень добре опрацьовані. Одержані результати дослідження, наукові положення, висновки і рекомендації ґрунтуються на працях вітчизняних та зарубіжних авторів. Вони підтверджені статистичною обробкою та економічною оцінкою. Результати досліджень, які викладені в дисертації, є обґрунтованими і достовірними.

Результати експериментальних досліджень використано при складанні науково-практичних рекомендацій «Рекомендації щодо діагностики та засобів лікування за ентомозів великої рогатої худоби», затверджених на засіданні Вченої ради Сумського національного аграрного університету (№ 9 від 29 березня 2021 р.).

Встановлені особливості епізоотичної ситуації, патогенезу, лікування та профілактики за паразитування постійних і тимчасових членистоногих у великої рогатої худоби можуть бути використані у розробці, організації та плануванні науково обґрунтованих лікувально-профілактичних заходів боротьби з паразитичними комахами.

Експериментально обґрунтовано способи лікування та профілактики великої рогатої худоби за ураження паразитичними членистоногими в умовах літньо-пасовищного та зимово-стійлового утримання. Проведено виробничі підтвердження ефективності запропонованої лікувально-профілактичної схеми за ектопаразитозів.

Дисертація є завершеною науковою працею, що містить добре систематизований матеріал з питань патогенного впливу паразитичних членистоногих на організм великої рогатої худоби у стійловий та пасовищний періоди.

5. Використання результатів роботи.

Основні елементи досліджень пройшли виробничу перевірку та впроваджена ефективна схема лікувально-профілактичних заходів за

ектопаразитозів великої рогатої худоби з урахуванням різних сезонів утримання в умовах ТОВ АФ «Хоружівка» Сумської області.

Результати експериментальних досліджень використовуються у науково-дослідній роботі та навчальному процесі на факультетах ветеринарної медицини закладів вищої освіти України: Сумського національного аграрного університету, Полтавського державного аграрного університету, Поліського національного університету.

6. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертанткою здійснено пошук та аналіз літературних джерел вітчизняних та зарубіжних авторів за темою дисертаційної роботи. Проведено підбір і формування груп дослідних тварин. Розроблено схему експериментальних досліджень та узагальнено отримані результати. Сформульовано висновки та практичні пропозиції виробництву. Ряд досліджень проведено разом із співробітниками лабораторії кафедри. Здійснено формування комп'ютерної бази даних та статистичну обробку результатів досліджень.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі ветсанекспертизи, мікробіології, зоогієни та безпеки та якості продуктів тваринництва, науковий керівник д.вет.н., професор Нагорна Людмила Володимирівна.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Проскуріної І.В. є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати та тексти інших авторів мають посилання на відповідні джерела.

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача.

За темою дисертаційної роботи опубліковано 14 наукових праць, в тому числі: 5 статей у фахових наукових виданнях України; 1 стаття у періодичному науковому виданні інших держав, які входять до складу Європейського Союзу; 1 методичні рекомендації та 7 тез доповідей на наукових конференціях.

Результати дисертаційних досліджень опубліковані у наукових публікаціях:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. **Proskurina, I., Nahorna, L.** (2021). Study of biological and ecological features of permanent ectoparasites of cattle. *EUREKA: Health Sciences*, 4, 101–108. doi: <http://doi.org/10.21303/2504-5679.2021.001965> (Здобувач провела

експериментальні дослідження та узагальнення отриманих результатів, приймала участь у підготовці статті до публікації).

2. Нагорна, Л. В., **Проскуріна, І. В.** (2018). Особливості інсектицидних обробок у скотарстві. *Міжвідомчий тематичний науковий збірник «Ветеринарна медицина» НМЦ «ІЕКВМ»*, 104, 424–428. (Здобувач провела дослідження та підготувала статтю до публікації).

3. Березовський, А. В., Нагорна, Л. В., **Проскуріна, І. В.** (2018). Особливості використання препаратів на основі цифлутрину для захисту худоби від літаючих кровососів. *Науково-технічний бюлетень інституту біології тварин і ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок*, 19(2), 193–198. (Здобувач провела дослідження, брала участь в аналізі результатів дослідження та підготувала статтю до публікації).

4. Нагорна, Л. В., **Проскуріна, І. В.** (2019). Біолого-екологічна характеристика збудників ентомозів великої рогатої худоби. *Науково-технічний бюлетень інституту біології тварин і ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок*. 20(1), 139–144. (Здобувач провела дослідження та підготувала статтю до публікації).

5. Березовський, А. В., Нагорна, Л. В., **Проскуріна, І. В.** (2019). Визначення оптимальних інсектицидних властивостей водних розчинів цифлутрину *in vitro*. *Науково-технічний бюлетень інституту біології тварин і ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок*, 20(2), 261–267. doi: 10.36359/scivp.2019-20-2/33/(Здобувач провела дослідження та підготувала статтю до публікації).

6. Нагорна, Л. В., **Проскуріна, І. В.** (2020). Ектопаразити великої рогатої худоби як фактор перенесення збудників інфекційних захворювань. *Науково-технічний бюлетень інституту біології тварин і ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок*, 21(2), 137–143. doi: 10.36359/scivp.2020-21-2.18 (Здобувач провела збір даних, узагальнення отриманих результатів дослідження).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. **Проскуріна, І. В.** (2018). Дезінсекція в умовах тваринницьких комплексів. *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (17–20 квітня 2018, м. Суми)*, 374. (Здобувач брала участь у проведенні досліджень, аналізі результатів та підготовці тез до друку).

8. Нагорна, Л. В., **Проскуріна, І. В.** (2018). Ектопаразити як фактори ризику у скотарстві. *Актуальні аспекти біології тварин, ветеринарної медицини та ветеринарно-санітарної експертизи. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції викладачів і студентів (16–18 травня 2018, м. Дніпро)*, 135–136. (Здобувач брала участь у проведенні досліджень, аналізі результатів та підготовці тез до друку).

9. **Проскуріна, І. В.** (2018). Біологія збудників і клінічний прояв за сифункулятозів великої рогатої худоби. *Матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції (12–16 листопада 2018, м. Суми)*, 1, 195. (Здобувач брала участь у проведенні досліджень, аналізі результатів та підготовці тез до друку).

10. Нагорна, Л. В., **Проскуріна, І. В.** (2018). Клінічний прояв сифункулятозів великої рогатої худоби. *Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Молоді вчені у вирішенні актуальних проблем біології, тваринництва та ветеринарної медицини» (6–7 грудня 2018, м. Львів)*. (Здобувач брала участь у проведенні досліджень, аналізі результатів та підготовці тез до друку).

11. Нагорная, Л. В., Березовский, А. В., **Проскурина, И. В.**, Фотин, А. В. (2019). Усовершенствование методов борьбы с зоофильными мухами в животноводстве. *Материалы Международной научно-практической конференции «Применение инноваций в области развития ветеринарной науки» (25–26 ноября 2019, г. Баку)*, 340–344. (Здобувач брала участь у проведенні досліджень, аналізі результатів та підготовці тез до друку).

12. Нагорна, Л. В., **Проскуріна, І. В.** (2019). Ентомози великої рогатої худоби. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Освітньо-наукові аспекти контролю інфекційних хвороб тварин в Україні» (28 листопада 2019, м. Київ)*, 16–18. (Здобувач брала участь у проведенні досліджень, аналізі результатів та підготовці тез до друку).

13. Нагорна, Л.В., **Проскуріна, І. В.** (2019). Алгоритм захисту від кровосисних двокрилих у скотарстві. *Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Молоді вчені у розв'язанні актуальних проблем біології, тваринництва та ветеринарної медицини» (5–6 грудня 2019, м. Львів)*, 138. (Здобувач провела дослідження, проаналізувала результати та підготувала тези до друку).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

14. Нагорна, Л. В., Березовський, А. В., **Проскуріна, І. В.** (2021). Рекомендації щодо діагностики та засобів лікування за ентомозів великої рогатої худоби. Суми, 38 с. (Затверджені на засіданні вченої ради Сумського національного аграрного університету (протокол № 9 від 29 березня 2021 р.)). (Здобувач провела результати досліджень, підготувала та оформила матеріали для методичних рекомендацій).

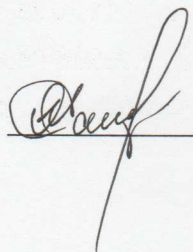
ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Проскуріної Ірини Валеріївни «Патогенний вплив паразитичних членистоногих на організм великої рогатої худоби у стійловий та пасовищний періоди», подана на здобуття ступеня

доктора філософії, за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 та відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми СНАУ зі спеціальності 211 «Ветеринарна медицина».

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «Патогенний вплив паразитичних членистоногих на організм великої рогатої худоби у стійловий та пасовищний періоди», подану Проскуріною Іриною Валеріївною на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» до захисту.

Рецензенти:

доктор ветеринарних наук, професор,
завідувач кафедри епізоотології та
паразитології
Сумського НАУ

О. І. Касяненко

кандидат ветеринарних наук,
старший викладач кафедри епізоотології та
паразитології
Сумського НАУ

В. І. Рисований

*Відпису засвідчую:
Проб. Грехівська І.А.*

